

Motion till riksdagen 2021/22:4688

av Magnus Ek och Ola Johansson (båda C)

med anledning av prop. 2021/22:208 Vägar till hållbara vattentjänster

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta hänsyn till markretentionens betydelse när miljöpåverkan från enskilda avlopp bedöms och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bedömningen av verksamhetsområde bör innefatta att kommunen kan uppvisa brister i anläggningens funktion eller olägenheter med följder som får eller kan få betydande påverkan på människors hälsa eller miljön och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket bör utses till central tillsynsvägledande myndighet för kommunens skyldighet att anordna vattentjänster och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med klargöranden och förslag som tydliggör dels om en vattentjänstplan kan antas parallellt med en översiktsplan, dels om vattentjänstplanen i de fall kommunen valt att låta den ingå i en översiktsplan kan anses aktualiserad i samband med antagande av en planeringsstrategi, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen beslutar att bestämmelserna i 6 a–d §§ lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska tillämpas första gången för tid efter den 31 december 2025.
6. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 6 b § andra stycket lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 26 kap. 19 b § miljöbalken.

Motivering

För att minska näringsbelastningen och i förlängningen övergödningen av våra sjöar och hav krävs fler landbaserade insatser på platser där läckaget av näringsämnen uppstår. En

ofta påtalad källa till övergödning är enskilda och gamla avlopp, inte minst i kust- och sjönära områden. Näringsläckaget behöver minska från dessa men det är också av betydelse att åtgärderna som vidtas och kostnaderna som åläggs enskilda fastighetsägare står i proportion till den miljöpåverkan de faktiskt har.

Propositionen föreslår en flexiblere behovsbedömning av allmänna vattentjänster där det tas hänsyn till förutsättningarna för att tillgodose behovet genom en enskild anläggning som uppfyller tillämpliga miljökrav. Det är positivt och ett viktigt steg framåt från den rådande modellen där tvångsanslutningar till det kommunala va-nätet inneburit orimligt höga krav och kostnader för en enskild fastighetsägare. Samtidigt som miljöbedömningen föreslås bli mer flexibel saknas förslag om att markretentionens roll i att rena utsläpp också ska beaktas. Att denna inte tas med i det nya förslaget snedvrider proportionerna i miljöbedömningen av enskilda avloppsanläggningar. Vi anser därför att detta behöver vägas in i framtida miljöbedömningar.

Samtidigt som propositionens förslag skapar förutsättningar för att fler enskilda avloppsanläggningar ska kunna godtas föreligger det fortfarande en risk att kommunen i något skede gör en bedömning att en kommunal anslutning är att föredra, i synnerhet om det finns en mångfald av olika avloppslösningar i ett föreslaget verksamhetsområde. En sådan bedömning skulle i sin tur innebära stora merkostnader för den enskilde fastighetsägaren, särskilt om en investering i en enskild anläggning redan har gjorts. I bedömningen av behovet av ett kommunalt verksamhetsområde bör det åläggas kommunen att i det enskilda fallet kunna uppvisa brister eller olägenheter med följder som får eller kan få betydande påverkan på miljön, samt att detta uppstått till följd av att den enskilda avloppsanläggningen brustit i sin funktion. Beslut om vilka fastigheter och enskilda avloppsanläggningar som ska omfattas av ett kommunalt verksamhetsområde bör i vår mening kunna prövas i domstol.

Propositionen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska vara den tillsynsvägläddande myndigheten för länsstyrelsernas tillsyn över hur kommunerna uppfyller sina skyldigheter i vattentjänstlagen. Det skulle med sannolikhet innebära att de fokuserar sitt arbete inom sitt kompetensområde i detta sammanhang, vilket är enskilda avlopp och påverkan på vattenkvaliteten. Kommunernas ansvar att anordna vattentjänster är dock bredare än så, och Centerpartiet menar att det finns behov av vägledning kring bl.a. dricksvattenförsörjning och dagvattenhantering, vilket är särskilt relevant kopplat till klimatanpassningsåtgärder. Det kommunala ansvaret för att tillhandahålla vattentjänster är i grund och botten en samhällsplaneringsfråga varför vi anser att Boverket är en mer lämplig myndighet för att vägleda länsstyrelserna.

När riksdagen 2020 fattade beslut med anledning av regeringens proposition om en utvecklad översiktsplanering gjordes en lång rad förändringar av plan- och bygglagen. Den förändrade lagstiftningen innebär att översiktsplaner som tagits fram före 2004 inte längre ska anses giltiga vid utgången av 2025. Från och med hösten 2024 gäller att en aktuell översiktsplan efter varje val ska aktualiseras genom antagande av en planeringsstrategi, och att man därmed inte vid varje aktualisering ska behöva fatta beslut om översiktsplanen i sin helhet. I plan- och bygglagens 3 kap. beskrivs de regler som gäller för översiktsplaner. Enligt dessa erbjuds kommunerna vid sidan av de krav som ställs betydande möjlighet att fördjupa sina översiktsplaner och beskriva det som ger vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden och hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Att kommunerna på detta sätt ges frihet att efter egna behov översiktligt planera är viktigt och en möjlighet som bör värnas. Mot

bakgrund av detta anser vi att den av riksdagen antagna lagstiftningen är relevant också för frågan om vattentjänstplaner som tas upp i den nu föreliggande propositionen.

Enligt vår mening finns inga hinder i plan- och bygglagen för att översiktsplanen också kan omfatta en vattentjänstplan i någon form. Vi menar att en möjlighet till den typen av samordning av planfrågor också är önskvärd eftersom det kan öka samordningen och skapa en mer sammanhållen planläggning. Inte minst för mindre kommuner.

Med anledning av ovanstående anser vi att det är olyckligt att de förslag som regeringen lägger fram i denna proposition avviker från den nyordning som nu gäller för översiktsplaneringen. Både gällande tidtabell för reformen och med avseende på hur aktualiseringen av planerna ska genomföras. I allt väsentligt följer regeringens förslag om vattentjänstplaner den ordning som gällde i plan- och bygglagen före 2020 års riksdagsbeslut.

Vi anser att det är av vikt att regeringen tar detta till sig och återkommer till riksdagen med klargöranden och förslag som tydliggör huruvida en vattentjänstplan kan antas parallellt med en översiktsplan och om vattentjänstplanen i de fall kommunen valt att låta den ingå i en översiktsplan kan anses aktualiserad i samband med antagande av en planeringsstrategi.

Regeringen föreslår även i propositionen att vattentjänstplanen ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Centerpartiet delar inte den uppfattningen eftersom va-huvudmännen redan i dag ska göra risk- och sårbarhetsanalyser för va-anläggningarna, även kopplat till kraftig nederbörd, samt att kommunerna har en skyldighet enligt plan- och bygglagen att i sin översiktsplan redovisa sin bedömning av risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämningarna samt hur sådana risker kan minskas. Slutligen gör den pågående utredningen om vattenfrågor i planläggning och byggande (dir. 2021: 92) en analys av vilken lagstiftning som behöver förändras för att kommunerna ska kunna hantera ökad nederbörd, och utredningen kommer då att analysera miljöbalken, lagen om allmänna vattentjänster samt plan- och bygglagen. Sammanfattningsvis anser vi att bestämmelsen i propositionen inte kommer att medföra något mervärde utan endast bidra till en ökad osäkerhet kring ansvarsfördelningen när det gäller att klimatanpassa samhället. Allmänna va-anläggningar kommer även i framtiden att ha svårt att hantera mycket kraftig nederbörd, varför mer kostnadseffektiva åtgärder för att minska översvämningens risker t.ex är att höjdsätta marken, inte hårdgöra grönytor i städer samt utforma vägar och parker på ett klimatanpassat sätt. Det är åtgärder som ligger utanför va-huvudmannens rådighet och är i första hand en samhällsplaneringsfråga där andra aktörer behöver involveras i arbetet. Därför avslår vi förslaget om skyfall kopplat till vattentjänstplanerna.

Propositionen föreslår att enskilda avloppsanläggningar ska underställas en skyldighet att kontrollera sin anläggnings funktion och lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten om anläggningens utformning, funktion och om den kontroll som utförts. I dagsläget utförs redan tillsynsarbete inom ramen för kommunernas ordinarie uppdrag. En ny form av uppgiftslämnande riskerar att innebära ytterligare löpande kostnader samt ytterligare pålagor från kommunens sida gentemot enskilda fastighetsägare. Centerpartiet anser i stället att den utpekade tillsynsmyndigheten bör kunna föreskriva vilka uppgifter som ska lämnas och att det endast ska omfatta gemensamma anläggningar och inte enskilda. Därtill bör kravet på att lämna uppgifter inte införas nationellt eller koppla in en nationell myndighet, utan som en möjlighet för de kommuner som så önskar, genom lokala föreskrifter. Detta ökar möjligheten till kontroller i områden där bristfälliga avlopps-

anläggningar är vanligt förekommande eller där näringsläckaget är särskilt stort, men besparar enskilda fastighetsägare i landets övriga kommuner en ytterligare pålaga. Därmed avslår vi propositionens förslag om kontroll av små enskilda avloppsanläggningar.

Magnus Ek (C)

Ola Johansson (C)